

O. Oleinichuk

ANALYSIS OF COURT VERDICTS REGARDING A CRIME UNDER ARTICLE 175 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

О.М.Олейнічук

кандидат юридичних наук, викладач

кафедри філософії та суспільних дисциплін

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

АНАЛІЗ СУДОВИХ ВИРОКІВ ЩОДО ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ.175 КК УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Дослідження вироків винесених упродовж 2007-2017 рр. у частині кримінальної відповідальності за безпідставну не виплату заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат, передбаченої ст. 175 КК України [2] і визначає актуальність цієї роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суттєвий внесок у дослідженні питань кримінальної відповідальності за злочин щодо не виплати заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат, зокрема зробили П.П.Андрушко, А.П.Бабій, Г.Д.Борейко, С. І.Бородін, Ю. С. Варанкіна, Ю.В.Гродецький, Н.Ю.Гронська, І.О.Зінченко, О.В.Кладков, Д.Л.Кокорін, Л.М.Кривоченко, А.С.Курманов, С.Я.Лихова, М.І.Мельник, О.В.Панкратова, Є.І.Соктоєва, В.В.Топчій та інші. Проблемами заробітної плати та соціального забезпечення переймаються й міжнародні організації та спільноти [3; 4; 5; 6; 7].

Але у цілому дана стаття ґрунтується на відповідному вивченні судових

вироки здійснених особисто автором.

Мета статті полягає у дослідженні судової практики щодо вироків винесених упродовж 2007-2017 рр. у частині кримінальної відповідальності за безпідставну не виплату заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат, що передбачена статтею 175 КК України й має значення як для кваліфікації за цією статтею так і для її удосконалення.

Основні результати дослідження. Проведений аналіз однієї тисячі сорока семи вироків з Єдиного державного реєстру судових рішень (<http://www.reyestr.court.gov.ua>) винесених упродовж 2007-2017 рр. у частині кримінальної відповідальності за безпідставну не виплату заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат (ст.175 КК України) показав, що всього вироків щодо засуджених – 1031 (98,5%), у т.ч. за ч.1 – 981 (95,2%) та ч.2 – 50 (4,8%), а вироків щодо виправданих – 16 (1,5%) у т.ч. за ч.1 – 15 (93,75%) та ч.2 – 1 (6,25%).

У цілому піддано аналізу практично 100% доступних судових рішень (вироків) із вказаної категорії справ, розміщених у зазначеному вище Єдиному державному реєстрі судових рішень (далі – ЄДРСР). Але більш детальному аналізу піддано 132 вироків щодо засуджених за 2014-2017 рр. Варто зауважити, що нами повною мірою не досліджувалися постанови (за КПК 1960 року) та ухвали суду за вказаний період, як правило по причині, що вони не містять, за окремим виключенням, обов'язковий для вироків опис важливих для нашого дослідження, передбачених п.2 ч.3 ст.374 КПК України (аналогічна норма була й в КПК 1960 року) сукупності об'єктивних та суб'єктивних ознак складу злочину.

Для контекстного пошуку зазначених вироків було використано наступний алгоритм послідовного відбору за ключовими пошуковими запитами: 1) „ст. 175 КК” OR „ст. 175 Кримінального кодексу” ; 2) „ст. 175 УК” OR „ст. 175 Уголовного кодекса”; 3) „ст. 175 ч. 1 КК” OR „ст. 175 ч. 1 Кримінального кодексу”; 4) „ст. 175 ч. 1 УК” OR „ст. 175 ч. 1 Уголовного кодекса”; 5) „ст. 175 ч. 2 КК” OR „ст. 175 ч. 2 Кримінального кодексу”; 6) „ст. 175 ч. 2 УК” OR „ст. 175 ч. 2 Уголовного кодекса”. Слід зазначити, що ми отримали приблизно на

10 відсотків більше судових документів, ніж зазначено вище, але під час вивчення відповідних кримінальних справ вдалося виключити однакові судові рішення під різними номерами, а також інші ухвали (постанови) та вирoki, які потрапили у результати пошуку помилково. Використання у пошуковому запиті російської мови дозволило отримати 334 вирoki, що становить 31,9% від загальної кількості досліджуваних нами. Винесення вироків на російській мові, як правило, було характерним до 2014 року для Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Луганської, Миколаївської, Одеської, Харківської та Херсонської областей та АРК, у 2014 році маємо лише два таких вирoki в Дніпропетровській та один вирок в Одеській області.

Слід зазначити, що нами була зроблена спроба порівняти отримані результати із даними управління організаційного забезпечення діяльності Державної судової адміністрації України, але це виявилось неможливим у зв'язку з тим, що досліджуваний нами злочин у звітності судів окремо не виділяється.

Основними завданнями дослідження стали:

- вивчення практики розгляду судами кримінальних справ щодо безпідставної не виплати заробітної плати, стипендій, пенсій чи інших установлених законом виплат;
- дослідження розкриття у судових рішеннях об'єктивних і суб'єктивних ознак складу злочину, передбаченого ст.175 КК України;
- розробка науково обгрунтованих рекомендацій із кваліфікації діянь названої категорії справ;
- виявлення проблемних питань у сфері законодавчого врегулювання кримінально-правової відповідальності, передбаченої ст.175 КК України;
- визначення практичної необхідності змін у кримінальному законодавстві щодо досліджуваних проблем;
- формування вихідної бази для вироблення пропозицій по удосконалюванню карного законодавства для підвищення ефективності вказаної норми.

Більшість вироків за вказаний вище період, за якими засуджувались особи, виносилися судами Дніпропетровської (139), Донецької (88), Запорізької (53), Харківської (50), Київської (48), Вінницької (48), Одеської (48) областей та міста Київ (62), що, на нашу думку, свідчить, з одного боку, про значну концентрацію підприємницьких структур та чисельності населення, а з другого боку, про ефективність роботи органів кримінальної юстиції у цих регіонах.

Характеристика предмета злочину. У цій частині нашого дослідження ми здійснили аналіз судових вироків, винесених упродовж 2007-2017 рр. щодо засуджених. Слід відмітити, що з 1031 відповідного вироку, у 1025, таким предметом посягання є заробітна плата, що складає 99,4%. У близько 2,5% цих вироків вказано на практику виплати заробітної плати натуроплатою, як частково, так і повністю. У зв'язку з тим, що такі невивплати, як індексація заробітної плати, компенсації за її невчасну виплату та невикористані дні щорічної відпустки зустрічаються у вищезазначених відсотках вироків із невивплатою заробітної плати у різному поєднанні, то будемо рахувати кожен випадок вказівки на вказаний предмет окремо. Отже, серед зазначених вироків, крім безпідставної невивплати заробітної плати, невивплата індексації заробітної плати має місце у 33-х вироків (у тому числі, в одному вироку за №4896014 було наголошено, що заробітна плата не коригувалась на коефіцієнт її підвищення), компенсаційних виплат за її затримку – у 46-ти вироків, а невивплату компенсації за невикористані дні щорічної відпустки зустрічаємо у 18-ти вироків (у загальному, це такі вироків у ЄДРСР №№1274160, 1605341, 2045040, 2254966, 2254972, 2306870, 2326400, 2877984, 3080381, 3949126, 3954500, 4896014, 5548156, 7152631, 7357322, 7597986, 7627668, 8457689, 9652807, 10164920, 10418085, 10418541, 11145584, 11799296, 12217250, 12665357, 12998625, 12998630, 13773680, 14057318, 15592868, 15708872, 15967156, 16983311, 17161143, 17257355, 17525888, 18079187, 18714809, 19311866, 20485609, 20696179, 20834255, 21142436, 23783721, 24354095, 25200318, 25257811, 26042118, 26143996, 26764432, 26972517, 27093685, 27469344, 29544320, 29893730, 31088317, 32818566, 35255939, 35620107, 36502184, 36545042,

36632053, 37048658, 37929409, 40321056, 40936302, 41775352, 44898855, 46405311, 47012738, 47557363, 47597015, 49323349, 49863146, 50892156). Також із безпідставною не виплатою зарплати учиняються відповідні не виплати за роботу у святкові дні у подвійному розмірі (або не компенсація її іншим днем відпочинку), що мають місце у двох вироках (у ЄДРСР №№7597986 та 44922701). Відповідно маємо по одному вироку, де: 1) безпідставна не виплата заробітної плати здійснюється нижче законодавчо встановленого розміру (№18714809); 2) мало місце недоврахування відпускних працівникам апарату сільської ради та бюджетних установ, що утримуються за рахунок сільського бюджету (№4896014); 3) мав місце простій, за який мала бути виплачена компенсація (№12998625); 4) не нараховувалася і не виплачувалася заробітна плата з врахуванням підвищення тарифних ставок та посадових окладів на 25 відсотків за роботу в гірському населеному пункті (№1928549); 5) було не виплачено компенсації звільненим працівникам (№2826674); 6) відповідно компенсації при службових відрядженнях (№4374094); 7) інші компенсаційні виплати, що входять у структуру заробітної плати (№14051206); 8) інші встановлені законом виплати, пов'язані із загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням (№40042003); 9) досліджуваним предметом є несплачена заробітна плата у подвійному розмірі працівникам підприємства, які відпрацювали понад норми, у святкові (*примітка* – вже зазначено вище), вихідні дні та у нічний час тощо (№7597986). Маємо два вироки безпідставної не виплати заробітної плати студентам різних навчальних закладів та один вирок учням ліцею за час проходження ними виробничої практики у розмірі 50% (№№3756091, 5205497 та 11714567). Далі розглянемо вказаний предмет у інших 6-ти вироках безпосередньо не пов'язаних з не виплатою заробітної плати, що включають інші установлені законом виплати. Також досліджено два вироки щодо безпідставної не виплати стипендій учням ПТУ та ліцею (№№9760330 та 17374079) та по одному вироку, де вказаним предметом є компенсації допомоги по вагітності та пологам (№6681813), компенсаційні кошти по догляду за дітьми (№7093257), матеріальна допомога по догляду за дітьми до досягнення ними

трирічного віку (№2224303), грошова компенсація у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (№16002609).

Проаналізувавши вищезазначене, ми звернули увагу на відсутність у досліджуваних вироках такого предмету цього складу злочину як пенсії, тому для з'ясування цієї причини ми змушені звернутися до відповідних постанов і ухвал (№№1566332, 1951186, 6682325, 6994062, 7703559, 24722656). Як правило, зазначені справи стосувалися відмов у порушенні відповідних кримінальних справ щодо посадових осіб управлінь Пенсійного фонду України та свідчать про складнощі у встановленні та доведенні прямого умислу цих осіб, а отже, й наявності в їх діях даних складів злочинів.

Характеристика потерпілого від злочину як самостійної ознаки злочину. Проведений аналіз 1031 судового вироку, винесених упродовж 2007-2017 рр. щодо засуджених, показав, що у близько двох третинах справ визнано потерпілими конкретних осіб, які є просто працівниками без вказівки на громадянство, так і таких, які є одночасно громадянами України, у тому числі студентів різних навчальних закладів та учнів ліцею, яким безпідставно не виплатили заробітну плату за час проходження ними виробничої практики у розмірі 50%. В інших більше однієї третини справ маємо подібну ситуацію, окрім того, що в переважній їх більшості особа потерпілого взагалі не конкретизується.

Під час розгляду 132 вироків щодо засуджених за 2014-2017 рр. ми виділили, що судами (суддями) у 60-ти вироках (45,5%) зазначено, що потерпілими у загальному розумінні є тільки працівники, а у 72-х вироках (54,5%) – працівники-громадяни. Як уже було зазначено вище, у періоді за попередні роки в поодиноких випадках такими потерпілими були також учні ПТУ та ліцею (у т.ч. без вказівки на громадянство), а також студенти різних навчальних закладів. У постановах (ухвалах), крім вищезазначених осіб, ми також зустрічали різні категорії пенсіонерів та осіб зі статусом „Дитина війни”.

Характеристика об'єктивної сторони злочину. Дослідження судової практики притягнення до кримінальної відповідальності за ст.175 КК України у

період з 2007 по 2017 рік включно показало, що передбачені цією нормою діяння вчинялися у 1028 вироках щодо засуджених (99,7%) у формі дії, а у 3-х відповідних вироках (0,3%) у формі бездіяльності, про що у них буквально зазначено (у ЄДРСР №№4487755, 24638645, 35882158). Отже, можна зробити висновок, що у різних вироках при вчиненні аналогічних діянь щодо зазначених обов'язкових виплат їх відносять до різних форм вчинення, тобто використання таких оціночних понять як „дія” або „бездіяльність” у подібних вироках має лише формальний характер і на кваліфікацію тощо не впливає.

У переважній більшості вироків щодо засуджених, у т.ч. із такою формою діяння як бездіяльність, де предметом посягання є не виплата заробітної плати та інші подібні виплати, керівники підприємств, установ або організацій незалежно від форми власності чи громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності, мали реальну можливість розрахуватися з працівниками, але використовували відповідні грошові кошти на інші поточні потреби (підтримували діяльність підприємств, розвивали їх, сплачували податки тощо або ж використовували їх в інших підприємницьких цілях та для одержання прибутку), як правило, пояснюючи це скрутним матеріальним становищем очолюваних ними суб'єктів господарювання, про що безпосередньо зазначено у близько 90% цих вироків. Також у всіх описаних тут вироках було вказано, що ці злочини вчинялися у такий спосіб їх вчинення, як безпідставна не виплата. Слід зазначити, що поряд із терміном „безпідставна” деякі вирокі щодо засуджених містять термін „необґрунтована” (у різних відмінках), таких знайдено 22, що становить 2,1% від всіх досліджуваних вироків, у 2-х вироках (0,2%) – тільки „необґрунтована”, а у 6-ти вироках (0,6%) взагалі не використано термін „безпідставна” та його синонім „необґрунтована”, але у всіх цих вироках (№№2254972, 6478820, 7241653, 17559264, 18011717, 26818475) описується саме цей спосіб не виплати, при цьому зазначається, що була реальна можливість тощо виплатити заробітну плату (виплати здійснювалися на інші цілі), і лише в одному вирoku за №10254222 у ЄДРСР зазначено тільки одну статтю 175 КК України, взагалі без будь-якого опису щодо вчиненого злочину.

Також до наведеного вище необхідно додати, що практично у всіх досліджуваних нами вироках для доведення безпідставності вказаних невиклат у них було аргументовано законні підстави щодо відповідних виплат із зазначенням конкретних норм законодавства України. Судами (суддями) також встановлювався обов'язок особи виплачувати відповідні виплати і який визначався як правило Статутом цих підприємств, установ чи організацій тощо, а в деяких вироках – ще й колективним договором, посадовою інструкцією, але головне, що у більшості цих рішень та документах згадувалося саме про конституційний обов'язок (згідно ч.7 ст.43 Конституції України) і про обов'язок дотримання трудового законодавства – службовою особою. Законність покладення вказаного обов'язку на відповідального за передбачені ст.175 КК України виплати обґрунтовувалася відповідним виданням наказу про призначення, укладених контрактом, на підставі рішення зборів засновників товариства чи на підставі свідоцтва фізичної особи – підприємця тощо.

Так як для ч.2 ст.175 КК України додається ще й такий спосіб вчинення злочину „внаслідок нецільового використання коштів, призначених для такої виплати”, то нами досліджено 50 таких кваліфікованих вироків, що становить 4,8% від загальної їх кількості щодо засуджених. Порівняльний аналіз всіх досліджуваних нами вироків дозволяє зробити висновок, що в загальному описи способів вчинення цього злочину як основного, так і за кваліфікуючою ознакою, практично подібні. Для переконання наведемо декілька витягів цих описів із досліджуваних судових вироків за номерами у ЄДРСР, а саме:

1) щодо ч.1: №3483788 – після сплати обов'язкових платежів, використав отримані в результаті господарської діяльності кошти на оплату товарів, послуг та розрахунки з кредиторами; №847000 – решту коштів спрямував на закупку зерна та інші цілі; №2382589 – виручені від господарської діяльності кошти спрямовував на інші потреби; №4195412 – спрямовував кошти на господарські потреби; №437305 – здійснено виплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, придбано товарів і послуг, зроблені взаєморозрахунки; №1395755 – кошти які отримувал кооператив протягом свого існування, направляв на

потреби господарства, покупку паливно-мастильних матеріалів, запчастини до сільськогосподарської техніки, на податки, а частину направляв на заробітну плату працівників; №№3985085, 37101338, 39303870 та 42097664 – використали грошові кошти на поточні потреби; №605962 – розвивав господарську діяльність підприємства; №37215577 – витратив кошти для закупівлі лісоматеріалів, надання послуг, сплату податків, а також для здійснення інших платежів; №37929409 – кошти, які надходили на рахунок підприємства використовувались на закупку молока, відрядження та інше; №38914803 – решту витратив на закупівлю матеріалів та послуг, виплату податків та ін.; №40321056 – оплата електроенергії, сплата податків, використано на інші різноманітні виробничі цілі (покупка товарів, послуги аудиту, повернення фінансової допомоги та інші витрати); №38642039 – було витрачено на вирощування та вилов риби, на пальне для автотранспорту, для проведення інкубації плідників, на придбання кормів для годівлі риби та плідників, на придбання органічних та мінеральних добрив, на викошування рослинності в ставках, на ремонт впускних та випускних гідротехнічних споруд, на ремонт дамб, на проведення меліоративних робіт, на ремонт автотранспортної техніки та на інші господарські витрати; №38976175 – кошти перераховувалися за здійснення господарських операцій; №39479203 – витрачав наявні на розрахунковому рахунку та в касі грошові кошти на інші потреби товариств; №37107809 – на оплату за використану електроенергію та природний газ; №37538919 – на оплату енергоносіїв, технологічних матеріалів, для виробництва, плату за оренду та інші загальнообов'язкові платежі; №№37616086 та 37880486 – на сплату комунальних послуг, оренди приміщення, затрати на пальне та інші господарські потреби тощо;

2) далі зазначимо декілька прикладів щодо ч.2: №1176857 – виручені кошти використав не за цільовим призначенням, а на інші потреби господарства, а саме: на оплату електроенергії, на придбання запчастин, паливо-мастильних матеріалів, розрахунки перед кредиторами, перерахування коштів до управління екології та природних ресурсів за заподіяні збитки природі, вирішення інших фінансових питань; №17374079 – стипендії учням ліцею ... частково

використовував для придбання паливно-мастильних матеріалів, ремонту приміщень, тощо; №11253789 – виручені кошти використав не за цільовим призначенням, а на інші потреби господарства, а саме: на погашення кредиторської заборгованості за будівельні матеріали, послуги механізмів, послуги зв'язку; сплату податків та внесків до різних фондів, на придбання паливно-мастильних матеріалів, сплата в ДВС у Вінницькому районі по кредиторській заборгованості, вирішення інших фінансових питань; №2427034 – кошти з розрахункового рахунку товариства витрачались на поточні потреби товариства для забезпечення його діяльності, а саме на: придбання валюти для погашення кредиту за придбаний для товариства автомобіль, сплату відсотків за користуванням кредитом, оплату послуг мобільного зв'язку, придбання паливно-мастильних матеріалів, придбання товарів, сплату податків та внесків; №2948945 – наявні в нього кошти спрямував не на виплату заробітної плати, а на оплату зобов'язань за укладеними договорами, виконання податкових зобов'язань чи на інші цілі, хоча б і пов'язані із забезпеченням діяльності підприємства; №31426231 – кошти, виділені на виплату заробітної плати, шляхом підробки офіційних документів, працівникам підприємства не виплатив, а використав їх на інші цілі; №4482602 – використовуючи грошові кошти, що надходять на розрахунковий рахунок підприємства на поповнення оборотних активів, закупівлю товару й інші господарські нестатки підприємства; №9892135 – грошові кошти, які надійшли на поточні рахунки ..., використовувал не на виплату заборгованості по заробітній платі, а на придбання матеріалів, канцтоварів, пального, виплату коштів за оренду автомобіля, оплату робіт та послуг, виплату премій працівникам; №40198945 – будучи розпорядником коштів підприємства, умисно, систематично, необґрунтовано, не виплачував у першочерговому порядку, після сплати обов'язкових платежів, податків і зборів до бюджетів і державних цільових фондів, працівникам ... заробітну плату; №40943707 – підприємством витрачено кошти на сплату господарських витрат, проектно-вишукувальних робіт, розрахункові-касові обслуговування банків.

Отже, все вищенаведене свідчить про відсутність на сьогоднішній день

єдиної методики для розуміння цих кваліфікуючих ознак судовими та правоохоронними органами або ж про недосконалість самої норми.

У частині щодо часу вчинення злочину слід сказати, що нами розглянуто вироки щодо засуджених за 2007-2017 рр. і всі вони мали вказівку на нездійснені виплати більш як за один місяць, окрім уже вищезазначеного вироку за №10254222 у ЄДРСР. Зазначений термін є, на нашу думку, достатнім і законодавчо аргументованим. Якщо ж говорити про тривалість цих невідплат у часі, то із впевненістю можна стверджувати, що у 97% вони тривають від двох місяців і більше. А у вироку за №2877984 термін невідплат досяг 5-ти років, а саме в період з 2001 року по березень 2006 року через умисну невідплату заробітної плати в СТОВ „Вікторія” с.Мазурівка утворилась заборгованість по заробітній платі як звільненим особам, так і працівникам товариства у зв'язку з непроведенням індексації заробітної плати.

Щодо місць вчинення досліджуваних злочинів, то все залежить від того, що очолюють саме суб'єкти злочинів у час їх вчинення. Слід зазначити, що у переважній більшості ними є підприємства різних форм власності. Зазначена ознака, як засвідчує практика застосування ст.175 КК України, на кваліфікацію не впливає, адже вона безпосередньо пов'язана із суб'єктом злочину.

Характеристика суб'єкта злочину. У загальному найчастіше цей злочин вчиняється керівником підприємства або виконуючим обов'язки керівника підприємства, дещо рідше громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності. У період за 2007-2017 рр. маємо три випадки, коли було засуджено арбітражних керуючих (у ЄДРСР №№8515439, 24600374, 29544320), один випадок – сільського голову (№10254222). Також практично всі досліджувані злочини вчинялися громадянами України, окрім деяких випадків, де у вироку за №3483788 суб'єктом злочину був громадянин Греції і у вироку за №47229487 – громадянин Австрії. Слід звернути увагу, що у всіх досліджуваних нами вироках за ст.175 КК України суб'єкт цього злочину був спеціальний, що свідчить про правильне його розуміння судовими та правоохоронними органами.

Далі для визначення інформаційного портрету таких осіб, які вчинили

злочини, передбачені ст.175 КК України, наведемо результати дослідження кримінальних справ за 2014-2017 роки у частині, що їх характеризує та виділимо певні суб'єктивні ознаки цих 132 суб'єктів. Отже, за гендерною характеристикою чоловіків 119 (90,2%) та жінок 13 (9,8%), жінок із вищою освітою 9 (69,2% – тут і далі відсоток від загальної кількості жінок), із середньою-спеціальною освітою 3 (23,1%), заміжніх 6 (46,2%), із них дві мають сина 8 років та неповнолітню доньку, незаміжніх 4 (30,8%), розлучених 3 (23,1%), із них одна має на утриманні малолітню дитину, у загальному дітей має 23,1% засуджених жінок, вдів 2 (15,4%), чоловіків із вищою освітою 68 (57,1% – тут і далі відсоток від загальної кількості чоловіків), із професійно-технічною – 2 (1,7%); із середньо-технічною – 4 (3,4%), із середньо-спеціальною – 4 (3,4%), із загальною середньою – 2 (15,4%) і середньою – 3 (2,5%), не зазначено освіти у 36 (30,3%) чоловіків, одружених 82 (68,9%), не одружених 10 (8,4%), розлучених 7 (5,9%), вдівців 2 (1,7%), не зазначено сімейний стан у 18 (15,1%) чоловіків, мають на утриманні одну малолітню або неповнолітню дитину у загальному 21 (17,6%) чоловіків, а також двоє та більше таких дітей – 13 (10,9%) чоловіків, двоє чоловіків (1,7%) мають на утриманні непрацездатну мати похилого віку та один (0,8%) – непрацездатних батьків, серед чоловіків і жінок у цій частині дослідження керівників підприємства 114 (86,4%), виконуючих обов'язки керівника підприємства 13 (9,8%), громадян – суб'єктів підприємницької діяльності 4 (3,0%), керівників установи 1 (0,8%).

Характеристика суб'єктивної сторони злочину. У знайдених нами у ЄДРСР за період, починаючи з 2007 року і до 2016 року, вироків щодо засуджених у 1027 справах (99,6%) зазначається, що безпідставна невплата вчинена умисно. І тільки у 4-х вироків (0,4%) взагалі не зазначено ніякої форми вини (№№1928549, 39303870, 42174747, 53944008). Причому у 28-ми вироків (2,7%) безпосередньо вказано на вид умисної вини – прямий умисел (№№417230, 537220, 6901402, 7156021, 10217057, 10552785, 11579217, 12869375, 17112565, 19114658, 20102686, 21289435, 21497217, 21922856,

24638645, 25081272, 26305235, 27469344, 28945274, 36502184, 39093809, 40936302, 42109456, 51903306, 53541815, 59499925, 64302199, 69171490).

Серед 132-х вироків щодо засуджених за 2014-2017 рр. нами виділено, що визнали свою вину повністю 109 засуджених, у т.ч. і з укладенням „Угоди про визнання вини” тощо, що становить 82,6%, відповідно не визнали – 14 (12,1%), частково визнали – 7 (5,3%). Так як практично у всіх досліджуваних нами справах вину суб’єктів цих злочинів було доведено, то невизнання чи часткове визнання ними своєї вини не звільнило їх від покарання.

Не дивлячись на те, що для злочину безпідставної не виплати заробітної плати, стипендій, пенсій чи інших встановлених законом виплат його мотиви та мета на кваліфікацію вчиненого не впливають і для настання відповідальності значення не мають, все ж таки зазначимо, що близько у 5-ти відсотках вироків за ч.1 ст.175 КК України щодо засуджених за 2007-2017 рр. безпосередньо вказано на корисливий мотив злочину, тобто особисту зацікавленість, отже, щодо відповідної мети, то нею є отримання наживи, особиста зацікавленість, привласнення грошових коштів, іноді забезпечення господарської діяльності, в інтересах власного господарства, акумулювання не виплачених до фондів державного пенсійного та соціального страхування коштів для забезпечення своєї фінансово-господарської діяльності, а також в отриманні прибутків від незаконного використання найманої праці тощо. У інших вироків, як вже було зазначено вище, коли мотив злочину був, так би мовити, „некорисливий”, мала місце така мета: підтримання діяльності підприємства, його розвиток, процвітання, поточні потреби, скрутне матеріальне становище, недопущення зупинки підприємства тощо.

Аналіз за сукупністю. Проведений нами аналіз, 100% знайдених нами у ЄДРСР вироків щодо засуджених за 2007-2017 рр., повністю підтверджує результати узагальнення практики розгляду судами кримінальних справ про не виплату заробітної плати, стипендій, пенсій чи інших установлених законом виплат за 2005 рік здійснене у цій частині суддею Верховного Суду України О.Ф.Селівом та головним консультантом управління узагальнення судової

практики О.С.Іщенко, а саме те, що безпідставна умисна не виплата заробітної плати за відсутності в діях винної особи іншого складу злочину охоплюється спеціальним складом злочину, передбаченим ст.175 КК, і додаткової кваліфікації за іншими статтями КК України не потребує. Тому саме відшукані нами 354 вирокі (34,3% від всіх знайдених щодо засуджених), у яких відповідальність настає за різні злочини, вчинені за сукупністю з ст.175 КК України, потребують нашої подальшої уваги.

Слід зазначити, що сукупність із зазначеними тут та іншими статтями КК України все ж таки найчастіше зустрічається з ч.1 ст.175 КК України (339 вироків – 32,9% від всіх знайдених вироків щодо засуджених). Отже, статті 122, 126, 129, 146, 198, 202, 207, 210, 271, 272, 357 зустрічаються у сукупності з ч.1 ст.175 КК України за вказаний період по 1 разу, статті 190 та 388 – по 2 рази, статті 209, 358, 365, 368 – по 4 рази, стаття 212-1 – 6 разів, стаття 212 – 7 разів, стаття 222 – 8 разів, стаття 367 – 14 разів, стаття 382 – 22 рази, стаття 191 – 41 раз, стаття 364 – 58 раз, стаття 366 – 143 рази, а стаття 172 – 149 раз.

Вироків із відповідною сукупністю з ч.2 ст.175 КК України нами знайдено 15 (1,5% від їх загальної кількості щодо засуджених). Отже, маємо 7 випадків сукупності ч.2 ст.175 і ч.1 ст.366 КК України, а також 4 випадки сукупності ч.2 ст.175 і ч.2 ст.364 КК України. Також, окрім зазначених вище, ми маємо наступні випадки такої сукупності: зі статтею 172 КК України – 5; зі статтями 212 та 367 – 2; зі статтями 190, 191, 201 та 207 – 1.

Характеристика призначених покарань. Проаналізувавши практику застосування санкції ст.175 КК України щодо засуджених за 2014-2017 рр. ми встановили, що серед знайдених нами у ЄДРСР 132-х вироків щодо винних осіб виносилися у межах даної норми такі основні покарання, як:

1) *штраф* – застосовано у 91 вирокі (68,9%), у т.ч. маємо 59 вироків (44,7%), де цей вид покарання винесено реально, з них 34 (25,8%) винесено з додатковим покаранням і 25 (18,9%) без нього, у 32-х цих вироків (24,2%) звільнено від відбуття покарань, а саме: по амністії повністю – 30 (22,7%), на підставі ст.75 КК України від основного покарання – 1 (0,8%), а також маємо

1 випадок (0,8%) звільнення на підставі ст.45 КК України у зв'язку з дійовим каяттям. У загальному маємо 39 вироків (29,5%), які прийняті на підставі ст.69 КК України без застосування додаткового покарання та маємо 56 вироків (42,4%) із призначенням додаткового покарання, у т.ч. звільнених по амністії повністю 19 (14,4%) і 1 (0,8%) на підставі ст.75 КК України, отже, додаткове покарання реально відбули 34 (25,8%) засуджених.

Щодо суми штрафів то слід зазначити, що в 11 виробах (8,3%) сума штрафу склала максимум 17000 грн. (1000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), у т.ч. реальних 6 вироків (4,5%), з яких 4 (3,0%) мають ще й додаткове покарання, в 1 вироку (0,8%) з додатковим покаранням терміном на 1 рік із застосуванням повної амністії сума штрафу склала 16983 грн. (999 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), у 3 виробах (2,3%) сума штрафу склала 13600 грн. (800 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), у т.ч. реальних 2 вироби (1,5%), з яких 1 вирок (0,8%) має ще й додаткове покарання, у 2 реальних виробах (1,5%) з додатковим покаранням сума штрафу склала 12750 грн. (750 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), в 1 вироку (0,8%) без додаткового покарання із застосуванням амністії сума штрафу склала 11900 грн. (700 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), у 1 реальному вироку (0,8%) без додаткового покарання сума штрафу склала 10234 грн. (600 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), а також у 6 виробах (4,5%) сума штрафу склала 10200 грн. (600 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), з яких 5 (3,8%) мають ще й додаткове покарання, у т.ч. реальних 4 вироби (3,0%), у 2 виробах (1,5%) з додатковим покаранням із застосуванням повної амністії сума штрафу склала 10000 грн., у 56 виробах (42,4%) сума штрафу склала 8500 грн. (500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), у т.ч. реальних 39 вироків (29,5%), з яких 23 (17,4%) мають ще й додаткове покарання, в 1 вироку (0,8%) без додаткового покарання із застосуванням амністії сума штрафу склала 3400 грн. (200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), у 3 виробах (2,3%) без додаткового покарання, у т.ч. 2 виробах (1,5%) із застосуванням амністії та ст.75 КК України сума штрафу склала 1700 грн.

(100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), у 1 реальному вироку (0,8%) без додаткового покарання сума штрафу склала 850 грн. (50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), у 3 реальних вироках (2,3%) без додаткового покарання сума мінімального штрафу склала 510 грн. (30 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), отже, як було зазначено вище до реальної сплати засуджено у 59 вироків (44,7%), в яких всього стягнуто б було реальних штрафів на суму 541314 грн. (із застосуванням сукупності – на суму 570714 грн.), всього винесено штрафів за ст.175 КК України на суму 860497 грн. (із застосуванням сукупності – на суму 889914 грн.).

2) *виправні роботи* – призначено 4 засудженим (3,0%), у т.ч. маємо 1 вирок (0,8%) реального винесення цього покарання строком на 1 (один) рік із відрахуванням із суми заробітку в доход держави 10% щомісячно і з призначенням додаткового покарання, що полягає у позбавленні права обіймати адміністративно-господарські посади та займатися фінансово-господарською, організаційно-розпорядчою діяльністю строком на 1 (один) рік (№39479203), серед інших 3-х вироків зі звільненням від відповідальності (по амністії та на підставі ст.75 КК України) маємо також 1 вирок (0,8%) терміном робіт 1 рік, без вказівки на суму відрахування, у якому за сукупністю на підставі ст.70 КК України призначено остаточне покарання у виді 1 року обмеження волі, з додатковим покаранням, що також полягає у позбавленні права обіймати посади в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій на строк 1 (один) рік (№42097664), ще у 2-х таких вироках (1,5%) ці роботи мали відбуватися за місцем роботи, з відрахуванням у дохід держави 20% із суми заробітку, але у вироку не було зазначено термін робіт (№38044179) і в іншому упродовж 6 (шести) місяців виправних робіт з відрахуванням в доход держави із суми його заробітку 10% щомісячно (№40372219), у цих 2-х останніх вироках додаткове покарання на підставі ч.1 ст.69 КК України не застосовувалося;

3) *позбавлення волі* – засуджено 36 осіб (27,3%), у т.ч. маємо 2 вироки (1,5%), де цей вид покарання призначено реально саме по одному року позбавлення волі (№№37880486 та 38237880) з додатковим покаранням відповідно на 3 та 2 роки, інші 34 вироків (25,8%) у яких звільнено від відбуття покарань як правило по амністії (повністю – 5 (3,8%) і тільки від основного покарання – 1 (0,8%)) або на підставі ст.75 КК України (23 (17,4%) – від основного покарання і 4 (3,0%) – від основного та додаткового покарання), а також маємо 1 випадок звільнення на підставі п.2 ч.1 ст. 49 і ч.5 ст. 74 у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, серед них є 3 вироки (2,3%) винесені на підставі ч.1 ст.69 КК України без застосування додаткового покарання з терміном ув'язнення відповідно 1 рік (№40597451) та відповідно, але із сукупністю 3 роки (№68880036) і 2 роки (№37986680), 27 вироків (20,5%) без врахування покарання за сукупністю з терміном ув'язнення 1 рік та 9 вироків (6,8%) – 2 роки, 16 вироків (12,1%) з цих 36 мають додаткове покарання 1 рік, 13 (9,8%) – 2 роки, 2 (1,5%) – 3 роки, 2 (1,5%) – не зазначено (№№38121106, 42112566);

4) *обмеження волі* – в 1 вирокі (0,8%) за №43059282 у ЄДРСР судом винному призначено у виді 1 (одного) року за ч.1 ст.175 КК України, оскільки саме таке покарання буде необхідним для його виправлення та попередження вчинення ним нових правопорушень, але слід зазначити, що таке покарання не передбачене її санкцією, а відноситься до ч.2 цієї статті, при чому на підставі ст.ст.75 та 76 КК України суд звільнив від відбуття цього основного покарання залишивши лише додаткове, яке полягає у позбавленні права обіймати адміністративно-господарські посади та займатися фінансово-господарською, організаційно-розпорядчою діяльністю строком на 1 (один) рік.

Отже, у цілому до повного реального покарання було засуджено 72 особи (54,5%), у т.ч. не застосовано додаткове покарання у 25 вироках (18,9%).

За ч.2 ст.175 КК України винесено покарання у 4 вироках (3,4%), у т.ч. 2 вироки (1,2%) із сумою штрафу 17000 грн., один з яких є реальним з додатковим покаранням терміном на 2 роки (№40943707), а другий без

додаткового покарання із звільненням по амністії (№40198945), а також по одному з сумою штрафу 1700 грн. без додаткового покарання зі звільненням по амністії (№40417165) та з покаранням у вигляді 1 (одного) року позбавлення волі з додатковим покаранням зі звільненням на підставі ст.75 КК України від відбуття призначеного покарання у вигляді позбавлення волі з іспитовим строком на 2 роки, якщо на протязі іспитового строку не скоїть нового злочину (№53550058).

Щодо раніше судимих за ст.175 КК України щодо засуджених за 2014-2017 рр., то ми маємо 6 таких вироків, що становлять 4,5%, а всього за ці роки маємо 13 вироків (9,8%).

Слід зазначити, що покарання за сукупністю злочинів у 24 вирокх (18,2%) визначалися шляхом поглинання менш суворого покарання більш суворим, а у 13 вирокх (9,8%) остаточне покарання було більшим ніж винесене при застосуванні ст.175 КК України.

Висновок. Проведене дослідження судової практики дозволило з'ясувати окремі недоліки у формулюванні переважної більшості складоутворюючих ознак злочину, передбаченого ст.175 КК України, а також допомогло виявити деякі розбіжності у її застосуванні на практиці, що зумовило нагальну доцільність дослідження цього питання та надання науково обґрунтованих пропозицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року (із змінами та доповненнями) // Урядовий кур'єр від 13.07.1996, №129-130.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 №2341-III (із змінами та доповненнями) // Голос України від 19.06.2001, №107.
3. ICFTU Campaign on the Non-Payment of Wages in Russia. – Access mode: <http://www.warwick.ac.uk/fac/soc/complabstuds/russia/campaign.doc>.
4. ILO. International Labour Conference. Session (91;2003;Geneva)

[Reports]. – Geneva : ILO, 2003. Report 3 (P. 1B) : Protection of Wages: Standards and safeguards relating to the payment of labour remuneration. – Geneva : ILO, 2003 – xi, 346 p. – ISBN 92-2-112874-1.

5. World social protection report 2014-15 : building economic recovery, inclusive development and social justice / International Labour Organization. - Geneva: ILO, june 2014. – xxv, 336 S. : Tab., graph. Darst., Lit. S. 315-336. – ISBN 978-92-2-128660-8.

6. Global Wage Report 2014/15. ILO. Inclusive Labour Markets, Labour Relations and Working Conditions Branch / International Labour Organization. – Geneva: ILO, 05 December 2014. – 132 S. – ISBN 978-92-2-128664-6.

7. Convention concerning the Protection of Wages, 1949, No.95 (Entry into force: 24 Sep 1952) / Adoption: Geneva, 32nd ILC session (01 Jul 1949) – Status: Up-to-date instrument (Technical Convention). – Access mode: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C095#A27.

REFERENCES

1. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy 28 chervnia 1996 roku (iz zminamy ta dopovnenniamy) // Uriadovyi kurier vid 13.07.1996. — №129—130.

2. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 Ns 2341-III (iz zminamy ta dopovnenniamy) // Holos Ukrainy vid 19.06.2001. — №107 .

3. ICFTU Campaign on the Non-Payment of Wages in Russia. — Access mode : <http://www.warwick.ac.uk/fac/soc/complabstuds/russia/campaign.doc>.

4. ILO. International Labour Conference. Session (91;2003;Geneva) [Reports]. — Geneva : ILO, 2003. Report 3 (P 1B) : Protection of Wages: Standards and safeguards relating to the payment of labour remuneration. — Geneva : ILO, 2003 — xi, 346 p. — ISBN 92-2-112874-1.

5. World social protection report 2014—15: building economic recovery,

inclusive development and social justice / International Labour Organization. — Geneva : ILO, june 2014. — xxv, 336 s.: Tab., graph. Darst., Lit. S. 315—336. — ISBN 978-92-2-128660-8.

6. Global Wage Report 2014/15 . ILO . Inclusive Labour Markets, Labour Relations and Working Conditions Branch / International Labour Organization. — Geneva : ILO, 05 December 2014. — 132 S . — ISBN 978-92-2-128664-6.

7. Convention concerning the Protection of Wages, 1949, No.95 (Entry into force: 24 Sep 1952) / Adoption: Geneva, 32nd ILC session (01 Jul 1949) — Status: Up-to-date instrument (Technical Convention). — Access mode : http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C095#A27.

Олейнічук О.М. Аналіз судових вироків щодо злочину, передбаченого ст.175 КК України

У даній статті виконаний комплексний аналіз однієї тисячі сорока семи вироків з Єдиного державного реєстру судових рішень України (<http://www.reyestr.court.gov.ua>) винесених упродовж 2007-2017 рр. у частині кримінальної відповідальності за безпідставну не виплату заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат (ст.175 КК України), що є важливим як для кваліфікації за цією статтею так і для її удосконалення.

Ключові слова: *склад злочину, не виплати, заробітна плата, стипендія, пенсія, інші установлені законом виплати, судові вирoki.*

Олейничук А.Н. Анализ судебных приговоров относительно преступления, предусмотренного ст.175 УК Украины

В данной статье выполнен комплексный анализ одной тысячи сорока семи приговоров из Единого государственного реестра судебных решений Украины (<http://www.reyestr.court.gov.ua>) вынесенных на протяжении 2007-2017 гг. в части уголовной ответственности за безосновательную невыплату заработной платы, стипендии, пенсии или других установленных законом

выплат (ст.175 УК Украины), который есть важным как для квалификации за этой статьей так и для ее усовершенствования

Ключевые слова: состав преступления, невыплаты, заработная плата, стипендия, пенсия, другие установленные законом выплаты, судебные приговоры.

Oleinichuk O.M. Analysis of court verdicts regarding a crime under Article 175 of the Criminal Code of Ukraine

In this article, a comprehensive analysis of one thousand forty-seven sentences from the Unified State Register of Judgments of Ukraine (<http://www.reyestr.court.gov.ua>) made during 2007-2017 regarding criminal liability for unreasonable non-payment of Salary, Stipend, Pension and Other Payments Established by Law (Article 175 of the Criminal Code of Ukraine), which are important both for qualification for this article and for its improvement.

Key words: *a corpus delicti, non-payment, wage, stipend, pension, other payments established by the law, court verdicts.*